

ຄູ່ມືການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງທຳມະຊາດເພື່ອການນຳໃຊ້ແບບຍືນຍົງ
A manual of harvest orchids for sustainable using

ກູ້ຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້
ສະຖາບັນຄົ້ນຄວາມກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ແຫ່ງຊາດ
ໂຄງການພັດທະນາລະບົບນິເວດຊີວະນາໆພັນກະສິກຳ
2017

ຄູ່ມືການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງທຳມະຊາດເພື່ອການນຳໃຊ້ແບບຍືນຍົງ A manual of harvest orchids for sustainable using

ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ
Keooudone Souvannakhoummane

ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້
ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ແຫ່ງຊາດ
ໂຄງການພັດທະນາລະບົບນິເວດຊີວະນາໆພັນກະສິກຳ

2017

ຄຳນຳ

ຄູ່ມືການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງທຳມະຊາດເພື່ອການນຳໃຊ້ແບບຍືນຍົງ A manual of harvest orchids for sustainable using

ຮຽບຮຽງໂດຍ

ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ, ວິຊາການເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ແລະ ພັນໄມ້ປ່າປະຈຳໂຄງການຕາບິ

ກວດແກ້ໂດຍ

ຮສ. ປອ. ບົວໄຂຄອນ ສະແຫວງສິກສາ, ທີ່ປຶກສາ ສວນພິກສາສາດຜາຕັດແກ້
ທ່ານ ເພັງ ສຸວັນທອງ, ທີ່ປຶກສາໂຄງການຕາບິ

ຫົວໜ້າໂຄງການ

ທ່ານ ສຸລິເດັດ ປຸງມະປັນຍາ, ຫົວໜ້າໂຄງການຕາບິ

ທ່ານ ໄມເຄີລ ວິກເຕີ, ຫົວໜ້າຜູ້ຊ່ວຍຊານປະຈຳໂຄງການຕາບິ

ຜູ້ປະສານງານດ້ານຂໍ້ມູນຂ່າວສານ

ທ່ານ ມະໂນລັກ ບູນສິຫາລາດ, ຮອງຫົວໜ້າ ສູນຄົ້ນຄວ້າ ນະໂຍບາຍກະສິກຳ,
ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າ ກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ແຫ່ງຊາດ

ຜູ້ປະສານງານຂັ້ນແຂວງ:

ທ່ານ ພູນສະຫວັນ ພັນທະວົງ, ຜູ້ປະສານງານ ແຂວງຫຼວງພະບາງ

ທ່ານ ເຈມໄຊ ຕັ້ງເສກສັນ, ຊ່ວຍຊານອຳນວຍຄວາມສະດວກ ແຂວງຫຼວງພະບາງ

ທ່ານ ລິຈາ ໄຊບິນູ, ຜູ້ປະສານງານ ແຂວງຫົວພັນ

ທ່ານ ສິມຄວນ ມິດຕະສີ, ຜູ້ປະສານງານແຂວງ ຊຽງຂວາງ

ທ່ານ ແສງພັນ ໄຊພິມມີ, ຊ່ວຍຊານອຳນວຍຄວາມສະດວກ ແຂວງ ຊຽງຂວາງ

ທ່ານ ພະວົງເດືອນ ເກົາຊິງ, ຜູ້ປະສານງານ ແຂວງ ຜົ້ງສາລີ

ອອກແບບ ແລະ ຮູບພາບ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ

Layout and photos by Keooudone Souvannakhoummane

ເອກະສານຄູ່ມືເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນມີຈຸດປະສົງສ້າງຂຶ້ນເພື່ອປະກອບສ່ວນເຂົ້າ
ໃນວຽກງານການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ການອະນຸລັກຊີວະນາໆພັນ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນ
ການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງແບບຍືນຍົງ. ໂດຍນຳໃຊ້ເຕັກນິກພື້ນຖານ ໃຫ້ແກ່ຜູ້ສົນໃຈ
ທີ່ໄປສາມາດເຂົ້າໃຈໄດ້ງ່າຍ ແລະ ເປັນຄວາມຮູ້ພື້ນຖານກ່ຽວກັບການອະນຸລັກ.
ຕາມທີ່ເຫັນກັນໃນມາຜ່ານມາການເກັບກູ້ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ສວນຫຼາຍແມ່ນການ
ເກັບກູ້ ແບບດັບສູນ. ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ຊັບພະຍາກອນ ສູນເສຍຢ່າງໄວວາ. ເພື່ອປະ
ກອບສວນເຂົ້າໃນການອະນຸລັກ ຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ເຂົ້າໃນໂດຍພື້ນຖານກ່ຽວກັບ
ຂະນິດພັນນັ້ນໆ. ດັ່ງນັ້ນເອກະສານເຫຼົ່ານີ້ຈຶ່ງເປັນທິດທາງອັນໜຶ່ງເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈ
ເຖິງການເກັບກູ້ແບບຍືນຍົງ.

ໃນປຶ້ມຄູ່ມືເຫຼົ່ານີ້ຈະປະກອບດ້ວຍເນື້ອໃນພາກສະເໜີ ເຊິ່ງໃນກ່ຽວກັບ
ຂໍ້ມູນທົ່ວໄປຂອງພືດຕະກູນດອກເຜິ້ງ. ລັກສະນະວິໄສຂອງດອກເຜິ້ງເຊິ່ງປະກອບ
ດ້ວຍລັກສະນະອັນຫຼາກຫຼາຍ ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈຢ່າງຖືກຕ້ອງນຳໄປສູ່ວິທີການເກັບ
ກູ້ທີ່ຖືກ ຕ້ອງເຊັ່ນດຽວກັນ. ການເກັບກູ້ໄດ້ບອກວິທີການເກັບກູ້ ແຕ່ລະປະເພດ
ຂອງດອກເຜິ້ງໂດຍພື້ນຖານ. ນອກນັ້ນຍັງມີວິທີການຂະຫຍາຍພັນໂດຍພື້ນຖານ
ແລະ ຜະລິດຕະພັນຂອງດອກເຜິ້ງທີ່ມີການນຳໃຊ້ທົ່ວໄປ.

ຜູ້ຮຽບຮຽງຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າເອກະສານເຫຼົ່ານີ້ຈະເປັນປະໂຫຍດແກ່ທ້ອງ
ຖິ່ນໂດຍສະເພາະແມ່ນຂະແໜງການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢູ່ແຕ່ລະທົ່ວພວຍພື້ນຖານ.
ເຊິ່ງແມ່ນຂະແໜງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ ຂັ້ນເມືອງເຊິ່ງໄດ້ມີການພົວກັບທ້ອງຖິ່ນ
ຫຼາຍທີ່ສຸດ. ເອກະສານສະບັບອາດຈະຍັງບໍ່ສົມບູນແບບທາງເນື້ອໃນ ຫຼື ຮູບ
ພາບ ຂັ້ນຕອນ ການປະກອບໃຫ້ເຂົ້າໃນງ່າຍ. ເພື່ອປັບປຸງແກ້ໄຂໃຫ້ສົມບູນຍິ່ງຂຶ້ນ
ຜູ້ຮຽບຮຽງຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າຈະໄດ້ຮັບຄຳແນະນຳອັນເປັນປະໂຫຍດເພື່ອປັບປຸງ
ແກ້ໄຂປຶ້ມຄູ່ມືເຫຼົ່ານີ້.

ຜູ້ຮຽບຮຽງ

ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ

ສາລະບານ

ໜ້າ

ພາກສະເໜີ 7
 ລັກສະນະຂອງດອກເຜິ້ງ 9
 ການຂະຫຍາຍຕົວທາງປາຍຍອດ 10
 ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານຂ້າງ.....11
 ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດຢູ່ໃນດິນ 12
 ດອກເຜິ້ງທີ່ອີງອາໄສຕົ້ນໄມ້ 12
 ລັກສະນະຂອງເຫງົ້າດອກເຜິ້ງ 13
 ລັກສະນະຂອງຫົວດອກເຜິ້ງ 14
 ວິທີການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງ 16
 ການເກັບກູ້ເອື້ອງໃບນາງອົວ.....16
 ການເກັບກູ້ເອື້ອງສະກຸນຫວາຍ 17
 ການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວໃຕ້ດິນ 18
 ການຂະຫຍາຍພັນແບບພັນຖານ 24
 ການແຍກເຫງົ້າ 24
 ການແຍກຕົ້ນນ້ອຍທີ່ເກີດໃໝ່ 26
 ການຕັດຊໍາລໍາຕົ້ນ 27
 ການປູກຫົວ ຫຼື ລໍາຕົ້ນທຽມ..... 28
 ຜະລິດຕະພັນຈາກດອກເຜິ້ງໂດຍສັງເຂບ 29
 ເອກະສານອ້າງອີງ.....32

ແຫຼ່ງທີ່ມາຂອງຮູບພາບ

ຮູບທີ 1: ດອກເຜິ້ງທີ່ຖືກເກັບກູ້ແບບດັບສູນ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 2: ດອກເຜິ້ງທີ່ວາງຂາຍຕາມຕະຫຼາດທອງຖິ່ນ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 3: ດອກເຜິ້ງທີ່ປູກຊໍາໃນສວນດອກເຜິ້ງຂອງຈີນ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 4: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍປາຍຍອດ ແລະ ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍດ້ານຂ້າງ (ທີ່ມາ: http://95.211.55.198/plantillustrations/public_html/ILLUSTRATIONS_full_size_/147328.jpg ແລະ http://95.211.55.198/plantillustrations/public_html/ILLUSTRATIONS_full_size_/119938.jpg)
 ຮູບທີ 5: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍທາງປາຍຍອດ (http://95.211.55.198/plantillustrations/public_html/ILLUSTRATIONS_full_size_/637.jpg)
 ຮູບທີ 6: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍດ້ານຂ້າງ (ທີ່ມາ: http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=16982&SID=0&mobile=0)
 ຮູບທີ 7: ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດໃນດິນ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 8: ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດອີງອາໄສຕາມຕົ້ນໄມ້ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ດວງນະພາ ໄວຍະພັນ)
 ເຫງົ້າດອກເຜິ້ງອີງອາໄສ (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ດວງນະພາ ໄວຍະພັນ)
 ເຫງົ້າດອກເຜິ້ງອາໄສຢູ່ດິນ (ທີ່ມາ: <http://idao.plantnet-project.org/orchisasia/genre/Corymborkis/Corymborkis%20veratrifolia/index.html>)
 ຮູບທີ 9: ລັກສະນະຂອງຫົວຂອງດອກເຜິ້ງ (ທີ່ມາ: http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=11084&SID=0&mobile=0 ແລະ <http://idao.plantnet-project.org/orchisasia/genre/Habenaria/Habenaria%20furcifera/index.html>)
 ຮູບທີ 10: ລັກສະນະຕ່າງໆຂອງລໍາຕົ້ນດອກເຜິ້ງ (ທີ່ມາ: Hew, C. S. & Yong, J. W. H. 2004.)
 ຮູບທີ 11: ການເກັບກູ້ເອື້ອງໃບນາງອົວ (ທີ່ມາ: http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=10580&SID=0&mobile=0)
 ລໍາຕົ້ນຂອງເອື້ອງສະກຸນຫວາຍ (ທີ່ມາ: https://pixabay.com/p-819528/?no_redirect)
 ຮູບທີ 12: ເລືອກເກັບກູ້ລໍາຕົ້ນເອື້ອງຫວາຍ (http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=16982&SID=0&mobile=0)
 ຮູບທີ 13: ເລືອກເກັບກູ້ລໍາຕົ້ນທີ່ມີໃບ (http://95.211.55.198/plantillustrations/public_html/ILLUSTRATIONS_full_size_/242341.jpg)
 ຮູບທີ 14: (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 15: (ຮູບຖ່າຍໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ)
 ຮູບທີ 16: (ທີ່ມາ: http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=10721&SID=0&mobile=0)
 ຮູບທີ 17: (ທີ່ມາ: http://botanicalillustrations.org/taxa.php?id_taxon=10721&SID=0&mobile=0)
 ຮູບທີ 18: ວິທີການແຍກເຫງົ້າ http://lh5.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHphAhRcl/AAAAAAAFzY/cFVFIV95YA4/s1600-h/tmp2B39_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 19: ວິທີການແຍກເຫງົ້າທີ່ເປັນເຄືອຍາວ http://lh6.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHpfNkgf5I/AAAAAAAFzk/NmZglDcuILI/s1600-h/tmp2B40_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 20: ວິທີການຕັດຕົ້ນອອນ http://lh5.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHphVtqhgI/AAAAAAAFzs/YyeE-Itoq2uc/s1600-h/tmp2B41_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 21: ວິທີການຕັດຊໍາຕົ້ນ ທີ່ມີລໍາຕົ້ນຕັ້ງຊື່ http://lh4.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHpkRC55sI/AAAAAAAFz0/Yw8q0Zwk5p4/s1600-h/tmp2B42_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 21: ຂັ້ນຕອນວິທີການຕັດລໍາຕົ້ນເພື່ອຊໍາ. http://lh5.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHpnDOvApI/AAAAAAAFz8/tgzkZM53bZ0/s1600-h/tmp2B43_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 22: ຂັ້ນຕອນວິທີການແຍກດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວ http://lh6.ggpht.com/_LenCZlyza20/TRHppfbzCHI/AAAAAAAF0E/OUYCANsqFEY/s1600-h/tmp2B44_thumb3.jpg
 ຮູບທີ 23 ແລະ 24 ທີ່ມາ (http://astronutrition.com/media/catalog/product/a/s/astronutrition_dendrobium_no-bible.png ແລະ http://www.natureproducts.net/Dendrobium/images/D.orchid_stems2.jpg)

ພາກສະເໜີ

ດອກເຜິ້ງເປັນພືດຕະກຸນໜຶ່ງຈັດເຂົ້າໃນກຸ່ມຂອງພືດໃບລ້ຽງດຽວ, ແຕ່ດອກເຜິ້ງທັງພືດແມ່ນຈັດຢູ່ໃນຕະກຸນເຜິ້ງທີ່ມີຊື່ວິທະຍາສາດວ່າ Orchidaceae, ລວມໃນນີ້ມີເຖິງ 763 ສະກຸນ, ຈຳນວນ 28,000 ຊະນິດ. ນອກນັ້ນນັກພືດສວນຍັງໄດ້ມີການປະສົມພັນອອກມາເປັນລູກປະສົມເຖິງ 100,000 ສາຍພັນ ເພື່ອທາງດ້ານການຄ້າ ແລະ ຄວາມນິຍົມອອກສູ້ສັງຄົມໃນປະຈຸບັນ. ດອກເຜິ້ງຈຳນວນຫຼາຍຊະນິດທີ່ຖືກນຳໃຊ້ເປັນຢາປົວພະຍາດ ເຊັ່ນ: ການນຳໃຊ້ເອື້ອງໃບນາງອົວ (*Anoectochilus* spp.) ເພື່ອໃນການປຸງແຕ່ງຢາເພື່ອຕ້ານພະຍາດມະເຮັງ ແລະ ສ້າງພູມຄູ່ມືກັນໃຫ້ກັບຮ່າງກາຍ. ເຊິ່ງໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງຂອງຈີນໄດ້ກ່າວວ່າ ຫຍາໃບລາຍແມ່ນຮາຊາແຫ່ງຢາພື້ນເມືອງໃຊ້ເພື່ອບຳລຸງຮ່າງກາຍ ແລະ ປ້ອງກັນພະຍາດອື່ນແຊກຊ້ອນເຂົ້າສູ່ຮ່າງກາຍ. ດອກເຜິ້ງໃນສະກຸນເອື້ອງຫວາຍ (*Dendrobium* spp.) ໃນປະເທດຈີນໄດ້ມີການນຳໃຊ້ແຕ່ ຮາຊາວົງຮັ້ນ ເພື່ອຮັກສາບາດແຜ່ໃຫ້ແກ່ທະຫານ ແລະ ປ້ອງກັນຕິດເຊື້ອຈາກບາດແຜ່, ເມັດຂອງເອື້ອງກໍ່ສາມາດຮັກສາພະຍາດທີ່ເກີດຈາກບາດແຜ່ໄດ້ເຊັ່ນກັນ.

ຮູບທີ 1: ດອກເຜິ້ງທີ່ຖືກເກັບກູ້ແບບດັບສູນ

ໃນປະເທດລາວເຮົາໄດ້ມີການສຳລວດພົບດອກເຜິ້ງ ແລະ ກວດສອບລະບຸຊື່ຢ່າງຖືກຕ້ອງແລ້ວ 110 ສະກຸນ, 530 ຊະນິດ (Averyanov *et al.*, 2016), ເປັນພືດພົບສະເພາະຢູ່ລາວ 16 ຊະນິດ, ມີການກະຈາຍພັນໃນແຫຼ່ງທີ່ຢູ່ອາໄສເກືອບທຸກປະເພດປ່າໃນປະເທດລາວເຮົາ, ໄລຍະຜ່ານມາທາງສວນພິກສາຜາ

ຮູບທີ 2: ດອກເຜິ້ງທີ່ວາງຂາຍຕາມຕະຫຼາດທ້ອງຖິ່ນ

ຕັດແກ້ ໄດ້ສຶກສາຢາພື້ນເມືອງຂອງເຜົ່າມົ້ງຢູ່ບ້ານລ້ອງລັນ, ແຂວງຫຼວງພະບາງ, ໃນນັ້ນໄດ້ມີດອກເຜິ້ງຫຼາຍຊະນິດທີ່ຖືກນຳໃຊ້ເປັນຮັກສາກະດູກຫັກທີ່ເກີດຈາກອຸປະຕິເຫດ, ໂດຍການນຳເອົາລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງສະກຸນຫວາຍຫຼາຍຊະນິດທັບ ຫຼື ຕຳໃຫ້ມູ່ນລະອຽດ ແລ້ວເອົາມາທີ່ມາໃສ່ບ່ອນເຈັບ. ທາງດ້ານການຄ້າຂາຍດອກເຜິ້ງໃນລາວຜ່ານມາແມ່ນແບບຜິດກົດໝາຍມາຕະຫຼອດ, ຮັດໃຫ້ດອກເຜິ້ງ ໃນລາວຫຼຸດລົງຢ່າງໄວວາ. ໂດຍສະເພາະແມ່ນພໍ່ຄ້າທົ່ວໃສຈາກຈີນໄດ້ມາເອົາດອກເຜິ້ງປາມາປູກຊຳໄວ້ແລ້ວຕັດສິ່ງອອກຕ່າງປະເທດໂດຍອ້າງວ່າເປັນພືດປູກ, ນອກນັ້ນຍັງແອບແຜງຊື້ກັບປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນເພື່ອເກັບກູ້ ແລະ ຂາຍ ດອກເຜິ້ງແບບລົບຫຼີກກົດໝາຍ ຫຼື ສິນທິສັນຍາຂອງໄຊເຕດ. ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ດອກເຜິ້ງໃນລາວ

ຮູບທີ 3: ດອກເຜິ້ງທີ່ປູກຊຳໃນສວນດອກເຜິ້ງຂອງຈີນ

ປະຈຸບັນໄດ້ຫຼຸດລົງ ແລະ ກາຍເປັນພືດຫາຍາກ.

ດອກເຜິ້ງນອກຈາກຈະເປັນຢາແລ້ວ, ຍັງມີນັກສະສົມພັນໄມ້ປ່າໂດຍສະເພາະ ແມ່ນດອກເຜິ້ງ, ເມື່ອເຫັນມີການເກັບກູ້ຂາຍແລ້ວໄດ້ຊື້ເອົາມາປູກສະສົມໄວ້ເພື່ອ ເປັນໄມ້ປະດັບບ້ານເຮືອນ ແລະ ຮ້ານຄ້າ ຫຼື ຮ້ານອາຫານຕ່າງໆ, ເຊິ່ງພົບ ເຫັນຢູ່ເລື້ອຍ, ໃນລາວເຮົາສ່ວນຫຼາຍມັກເຫັນຢູ່ຕະຫຼາດເຊົ້າແຂວງຫຼວງພະບາງ ເຊິ່ງເພິ່ນເຮັດເປັນກະເປາະນ້ອຍວາງຂາຍຕາມຕະຫຼາດ, ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນມາຈາກ ຝັ່ງເມືອງຈອມເພັດ.

ປະຈຸບັນເປັນສິ່ງທີ່ຫຼີກລ້ຽງໄດ້ຍາກເພາະວ່າການເກັບກູ້ ແລະ ການສົ່ງອອກແມ່ນ ຍັງສັບຊ້ອນ. ຜູ້ປະກອບທາງດ້ານນີ້ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຊາວຕ່າງຊາດ, ໂດຍມີການ ໃຊ້ກົນໄກຫຼາຍຢ່າງເພື່ອສົ່ງອອກດອກເຜິ້ງທຳມະຊາດໃນລາວ. ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ມີການ ເກັບມີມາກະແຈກກະຈາຍຢູ່ຕະຫຼອດ. ການເກັບກູ້ຂອງປະຊາຊົນທີ່ຜ່ານມາກໍ່ ແມ່ນການເກັບກູ້ແບບດັບສູນເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຈຳນວນຫຼາຍພຽງເທື່ອດຽວ, ແຕ່ປີຕໍ່ມາ ກໍ່ເກັບກູ້ໄດ້ຫຼຸດຈຳນວນລົງເລື້ອຍໆ ເພາະວ່າຕົ້ນພໍ່ແມ່ໄດ້ຖືກເກັບກູ້ໝົດແລ້ວ. ຈຶ່ງເປັນສາເຫດທີ່ມາຂອງການສູນເສຍຊັບພະຍາກອນຢ່າງໄວວາ, ດັ່ງນັ້ນປຶ້ມຄູ່ ມີເຫຼັ້ມນີ້ຈະເປັນປະໂຫຍດແກ່ຜູ້ທີ່ມີແນວຄວາມຄິດຢາກນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ ແບບຍືນຍົງໂດຍສະເພາະແມ່ນດອກເຜິ້ງ, ເຊິ່ງຈະໝົດຈາກປ່າໃນໄວໆນີ້. ເພື່ອ ເປັນແນວຄວາມຄິດລີ້ເລີ້ມສ້າງຂະບວນການອະນຸລັກທຳມະຊາດເພື່ອໃຫ້ຢູ່ກັບ ຄົນລາວຕະຫຼອດໄປ.

ລັກສະນະຂອງດອກເຜິ້ງ

ດອກເຜິ້ງການຈັດປະເພດຕາມລັກສະນະຕ່າງໆ ສາມາດແບ່ງອອກເປັນຫຼາຍລັກ ສະນະ ເຊັ່ນການຈັດປະເພດຈາກການຈະເລີນເຕີບໂຕ, ລັກສະນະຂອງບ່ອນເກີດ ຫຼື ລັກສະນະຂອງພືດເອງ ກໍ່ສາມາດເຮັດໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ. ແຕ່ຕາມຫຼັກວິທະຍາ ສາດເພິ່ນຈະແບ່ງຕາມລັກສະນະຂອງແຕ່ລະຊະນິດຂອງດອກເຜິ້ງເພື່ອຈັດເຂົ້າ ໄວ້ໃນສະກຸນດຽວກັນ ຫຼື ຊະນິດດຽວກັນ. ແຕ່ໃນນີ້ເຮົາຈັດຕາມລັກສະນະຂອງ ຕົ້ນດອກເຜິ້ງຕາມການຈະເລີນເຕີບໂຕ ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈເຖິງວິທີການເກັບກູ້ທີ່ຖືກ ຕ້ອງ.

ປະເພດຂອງການຈະເລີນເຕີບໂຕ ແບ່ງອອກ 2 ແບບຄື: ການຂະຫຍາຍຕົວທາງ ປາຍຍອດ ແລະ ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານຂ້າງ

ຮູບທີ 4: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍປາຍຍອດ ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍດ້ານຂ້າງ

ການຂະຫຍາຍຕົວທາງປາຍຍອດ (Monopodial): ເປັນດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍຕົວທາງປາຍຍອດ ຍາວອອກໄປເລື້ອຍໆ. ສ່ວນຫຼາຍຊຸດອອກຈະຕັ້ງຊື່, ເກີດຈາກຂໍ້ທີ່ແກ້ແລ້ວເຊິ່ງມີກາຍໃບປົກຫຸ້ມລຳຕົ້ນເອົາໄວ້. ໃບສ່ວນຫຼາຍຈະຂຽວຕະຫຼອດປີ ແລະ ມີໃບດົກໜາ. ຮາກຈະອວບໜາ, ມີນວນສີຂາວເຄືອບໄວ້, ໂດຍທົ່ວໄປແມ່ນດອກເຜິ້ງທີ່ມັກເກີດຢູ່ຕາມຕົ້ນໄມ້ ໂດຍອາໄສເອື້ອຍອີງຕົ້ນໄມ້ອື່ນ. ເຊິ່ງພວກນີ້ແມ່ນພວກສະກຸນເອື້ອງກູຫຼາບ (*Aerides*), ສະກຸນເສືອແຜ້ວ (*Phalaenopsis*), ສະກຸນແວນດຳ (*Vanda*) ແລະ ອື່ນໆ.

ຮູບທີ 5: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍທາງປາຍຍອດ

ຮູບທີ 6: ດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍດ້ານຂ້າງ

ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານຂ້າງ (Sympodial): ເປັນດອກເຜິ້ງຂະຫຍາຍຕົວທາງຂ້າງ, ລຳຕົ້ນແມ່ນເກີດຈາກເຫງົ້າ ຂະຫຍາຍຍາວອອກ ແລະ ລຳຕົ້ນເກີດຕິດຕໍ່ກັນອອກທາງດ້ານຂ້າງອອກໄປເລື້ອຍໆ. ດອກເຜິ້ງພວກນີ້ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນເປັນເຫງົ້າ, ແຕ່ລຳຕົ້ນເກີດຈາກຕາເຫງົ້າ, ເມື່ອເຫງົ້າຂະຫຍາຍຕົວອອກໄປລຳຕົ້ນກໍ່ເກີດຕິດຕໍ່ອອກໄປ. ເຊິ່ງພົບໄດ້ໃນຫຼາຍສະກຸນເຊັ່ນ: ສະກຸນແຄັດເທລີຍາ (*Cattleya*), ສະກຸນເອື້ອງຫວາຍ (*Dendrobium*), ສະກຸນເກີບນາງ (*Paphiopedilum*) ແລະ ອື່ນໆ.

ການຈັດແບບຕາມລັກສະນະວິໄສມີ 2 ແບບ: ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດຢູ່ດິນ ແລະ ດອກເຜິ້ງທີ່ອີງອາໄສຕົ້ນໄມ້

ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດຢູ່ດິນ (Terrestrial orchids): ເປັນດອກເຜິ້ງທີ່ອາໄສຢູ່ດິນ, ເຊິ່ງພວກມັນຈະມີເທົ່າເລືອຕາມພື້ນດິນ ຫຼື ໜ້າດິນ, ຮາກຂອງພວກມັນຈະປະສົມປະສານກັບເຊື້ອຮາທີ່ຢູ່ໃນດິນເພື່ອດູດຊີມອາຫານໃນດິນ. ນອກຈາກຈະເປັນເທົ່າແລ້ວບາງຊະນິດຍັງເປັນຫົວຢູ່ໃຕ້ດິນເພື່ອສະສົມອາຫານໃນລະດູແລ້ງ. ເມື່ອຮອດຄາວລະດູຝົນມັນກໍ່ຈະແຕກໜໍ່ເປັນລຳຕົ້ນຂຶ້ນ, ຮອດລະດູແລ້ວ ກໍ່ຈະຕາຍເຫຼືອໄວ້ພຽງຫົວຢູ່ໃຕ້ດິນ, ເຊິ່ງສ່ວນຫຼາຍຫົວຢູ່ໃຕ້ດິນນັ້ນ ມັກຈະເປັນຢາແລະ ອາຫານຂອງສັດບາງຊະນິດ. ເຊິ່ງພົບຫຼາຍໃນພືດຕະກຸນຍ່ອຍ Orchidoideae ເຊັ່ນ: ເອື້ອງໃບນາງອົວ (*Anoectochilus*), ເອື້ອງດິນຫົວຫຍ້າ (*Eulophia*), ສະກຸນເອື້ອງປັງປາງ (*Tainia*) ແລະ ອື່ນໆ.

ຮູບທີ 7: ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດໃນດິນ

ດອກເຜິ້ງທີ່ອີງອາໄສຕົ້ນໄມ້ (Epiphytic orchids): ເປັນດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດ ອີງອາໄສກັບຕົ້ນໄມ້ອື່ນ ຫຼື ວັດຖຸອື່ນນອກຈາກຕົ້ນໄມ້ໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ, ຕົວຢ່າງໂຄດທົນ ຫຼື ຂ້ອນໄມ້ຕ່າງໆ. ສ່ວນຫຼາຍພວກນີ້ແມ່ນມີຄວາມຕ້ອງການນ້ຳໜ້ອຍ ແລະ ສາມາດທົນແລ້ງໄດ້ດີ. ຮາກຂອງພວກມັນສາມາດດູດຊີມອາຫານຈາກບ່ອນທີ່ມັນອາໄສຢູ່ ໂດຍສະເພາະແມ່ນຊາກສະຫຼາຍຂອງເປືອກໄມ້. ເມື່ອລະດູຝົນພວກມັນຈະເລີນເຕີບໂຕໄດ້ດີ, ເພາະມັນຈຳທີ່ສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ດູດສານອາຫານໄດ້ດີ. ແຕ່ເມື່ອຖືກນ້ຳຫຼາຍເກີນໄປຈະເຮັດໃຫ້ພວກມັນເນົາເປື້ອຍໄດ້ງ່າຍໆ ແລະ ຕາຍໄດ້. ພົບຫຼາຍໃນທຳມະຊາດແມ່ນພວກເອື້ອງສະກຸນຫວາຍ (*Dendrobium*), ເອື້ອງກູຫຼາບ (*Aerides*), ສະກຸນເອື້ອງສິງໂຕ (*Bulbophyllum*), ເອື້ອງສະກຸນແວນດາ (*Vanda*) ແລະ ອື່ນໆ.

ຮູບທີ 8: ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດອີງອາໄສຕາມຕົ້ນໄມ້

ລັກສະນະຂອງເທົ່າດອກເຜິ້ງ: ເທົ່າຂອງດອກເຜິ້ງມັກເປັນເທົ່າທີ່ເກີດ ເປັນສູ່ມັນຄ້ອນຂ້າງແຂງ ແລະ ໜາ ມັກພົບໃນສະກຸນເອື້ອງຫວາຍ, ບາງຊະນິດກໍ່ມີເທົ່າສັ້ນໆ ແລະ ມີຮາກອອກຕາມຂໍ້. ມີດອກເຜິ້ງຫຼາຍຊະນິດກໍ່ມີເທົ່າເລືອຕາມດິນ ຫຼື ໃຕ້ດິນ, ມີຮາກອອກຕາມຂໍ້ເຊັ່ນດຽວກັນ. ເທົ່າບາງຊະນິດເປັນເສັ້ນເລືອຕາມວັດຖຸ ແລ້ວເກີດລຳຕົ້ນ ຫຼື ຫົວຕ່ຽງກັນ.

ເທົ່າດອກເຜິ້ງອີງອາໄສ

ເທົ່າດອກເຜິ້ງອາໄສຢູ່ດິນ

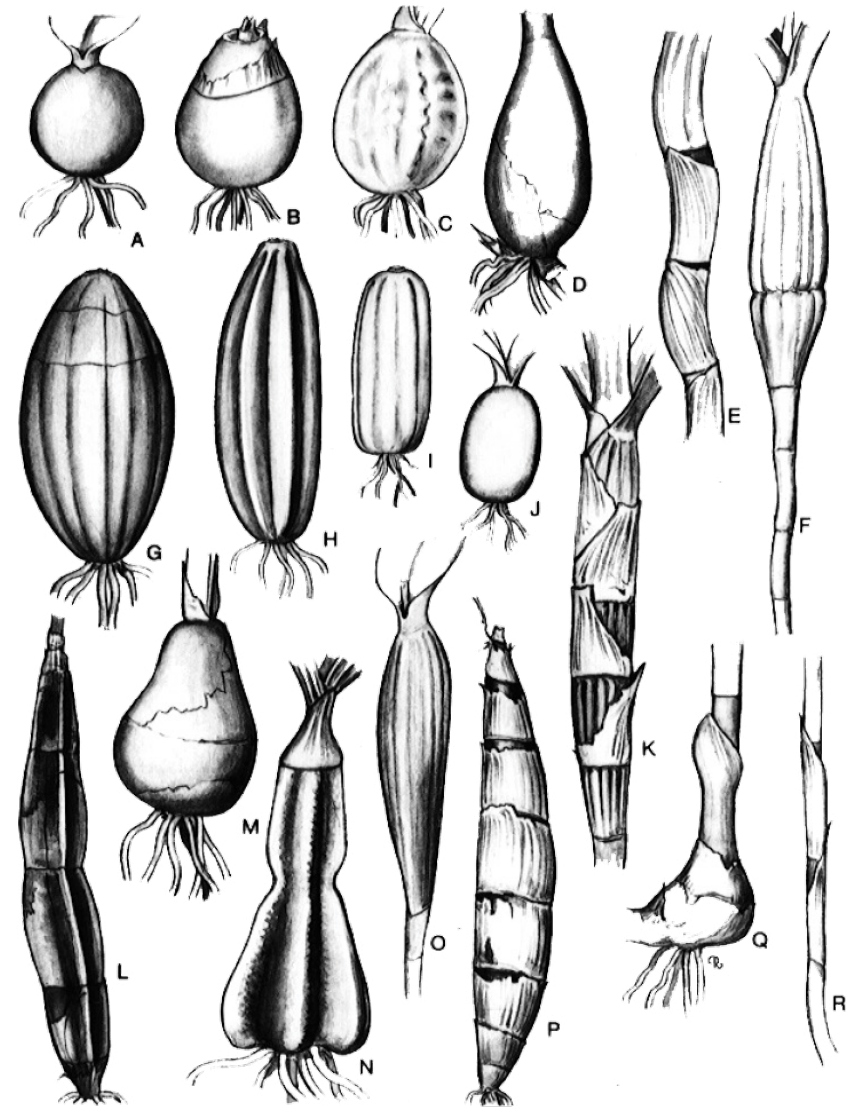

ລັກສະນະຂອງຫົວດອກເຜິ້ງ: ດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວສ່ວນຫຼາຍແມ່ນດອກເຜິ້ງທີ່ມັກເກີດນໍ້າດິນ, ເພາະເປັນບ່ອນສະສົມອາຫານໃນຫົວເອົາໄວ້ເພື່ອຮັກສາສາຍພັນຂອງມັນເອງ. ແຕ່ຫົວຂອງດອກເຜິ້ງມັກພົບສອງແບບຄື: ຫົວແບບມັນຝຣັ່ງ (Tuberous) ແລະ ຫົວແບບເຜືອກ (Corm). ເຊິ່ງສອງປະເພດຫົວນີ້ລ້ວນແລ້ວແຕ່ມີໜ້າທີ່ຮັກສາທາດອາຫານ ແລະ ນໍ້າ ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ຮູບທີ 9: ລັກສະນະຂອງຫົວຂອງດອກເຜິ້ງ

ລັກສະນະຂອງລໍາຕົ້ນດອກເຜິ້ງ (ຮູບທີ 10): ດອກເຜິ້ງທີ່ເຫັນລໍາຕົ້ນໄດ້ຊັດເຈນແມ່ນພວກອົງອາໄສເປັນສ່ວນຫຼາຍ. ຮູບຮ່າງຂອງລໍາຕົ້ນແຕ່ແມ່ນແຕກຕ່າງກັນໄປແຕ່ລະຊະນິດຂອງດອກເຜິ້ງເຊັ່ນ: (A) ລໍາມົນກົມ [*Sophranitis*]; (B) ລໍາຮູບໄຂ່ (*Neomoorea*); (C) ຮູບໄຂ່ຍຽວຍາວ [*Laelia*]; (D) ຮູບຂອບຂະໜານຫຼື ຮູບໄຂ່ສ້ວຍ [*Encyclia*]; (E) ເປັນປ້ອງຕ່ຳງກັນ [*Dendrobium*]; (F) Unguiculate [*Myrmecophila*]; (G) ຮູບຮີ [*Grammatophyllum*]; (H) ຮູບຮີຽວຍາວ ຫຼື ຮູບກຽວ [*Gongora*]; (I) ຮູບທ້ອນຂອບຂະໜານ [*Pholidota*]; (J) ຮູບຂອບຂະໜານມົນກົມ [*Bulbophyllum*]; (K) ທ້ອນກົມຊີ້ [*Ansellia*]; (L) ຮູບທ້ອນເປັນຫຼຽມ [*Dendrobium*]; (M) ຮູບທາດປີລາມິດ [*Encyclia*]; (N) ຮູບນໍ້າເຕົ້າກ້ວກາງ [*Calanthe*]; (O) ຮູບໄຂ່ໃຫຍ່ສ່ວນປາຍ [*Cattleya*]; (P) ຮູບກະສ້ວຍຕໍາຮູບ [*Catasetum*]; (Q) ໂຄນໃຫຍ່ປາຍນ້ອຍ [*Cattleya*]; (R) ເປັນທ້ອນກົມຮຽວຍາວ [*Isochilus*].

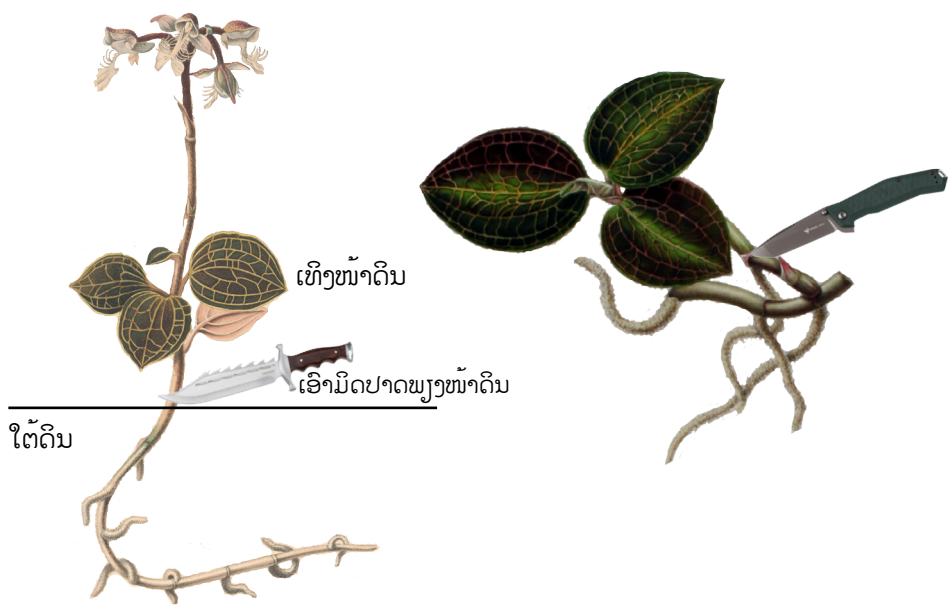
ຮູບທີ 10: ລັກສະນະຕ່າງໆຂອງລໍາຕົ້ນດອກເຜິ້ງ (ທີ່ມາ: Hew, C. S. & Yong, J. W. H. 2004.)

ວິທີການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງ

ອີງຕາມລັກສະນະວິໄສຂອງດອກເຜິ້ງກໍ່ມີຫຼາຍຮູບແບບ, ດັ່ງນັ້ນການເກັບກູ້ກໍ່ຕ້ອງແມ່ນໃຊ້ວິທີເໝາະສົມກັບ ແຕ່ລະປະເພດຂອງດອກເຜິ້ງຊະນິດ ນັ້ນໆ. ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ອະທິບາຍລາຍລະອຽດກ່ຽວກັບການເກັບກູ້ເພື່ອໃຫ້ມີແນວພັນສືບທອດຕໍ່ໄປ. ເບິ່ງລາຍລະອຽດວິທີການເກັບກູ້ດັ່ງລຸ່ມນີ້:

ການເກັບກູ້ເອື້ອງໃບນາງອົວ

ກາບເກັບທີ່ຜ່ານມາ ແມ່ນລິກເອົາໝົດທັງເຫງົ້າໃຕ້ດິນ, ດັ່ງນັ້ນ ແລ້ວຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ພວກມັນບໍ່ມີແນວພັນທີ່ຈະເກີດໃຫ້ເຫັນໃນຊຸດລຸ້ນຕໍ່ໄປ, ດັ່ງນັ້ນ ເຮົາຄວນມີວິທີການເກັບກູ້ເພື່ອໃຫ້ນຳໃຊ້ໄດ້ຍາວນານ, ໂດຍມີການເກັບເອົາ ແຕ່ສ່ວນທີ່ເໜືອດິນຂຶ້ນມາ, ປະໄວ້ເຫງົ້າໃຕ້ດິນ, ເພື່ອຂະຫຍາຍພັນໃນລຸ້ນໃໝ່ ຫຼື ລະດູການຕໍ່ໄປ. ບໍ່ດັ່ງນັ້ນແມ່ນສູນພັນແນ່ນອນ, ເບິ່ງພາບຕົວຢ່າງຈາກຮູບອະທິບາຍວິທີການເກັບກູ້.

ຮູບທີ 11: ການເກັບກູ້ເອື້ອງໃບນາງອົວ

ໃນເອົາມິດປາດພຽງໜ້າດິນ, ເພື່ອໃຫ້ເຫຼືອເຫງົ້າໃຕ້ດິນໄວ້ໃຫ້ປົ່ງໃນລະດູການຕໍ່ໄປ. ແຕ່ເມື່ອປາດແລ້ວຈະມັກເຮັດໃຫ້ເຫງົ້າເນົາໄດ້. ດັ່ງນັ້ນໃຫ້ເອົາບູນຂາວທາບ່ອນຮອຍປາດທຸກເທື່ອທີ່ເກັບກູ້ເອົາ.

ການເກັບກູ້ເອື້ອງສະກຸນຫວາຍ

ລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງສະກຸນຫວາຍ

ດອກເຜິ້ງສະກຸນນີ້ແມ່ນໜຶ່ງໃນພືດສະໝຸນໄພຈິນເພື່ອໃຊ້ເຂົ້າໃນການຮັກສາລະດັບພູມຄຸ້ມກັນຂອງຮ່າງກາຍ, ໃນປະຈຸບັນໄດ້ມີການຜະລິດເປັນຢາໃນຮູບແບບແຄບຊຸລ. ໃນພາສາຈີນເອີ້ນວ່າ 石斛 (Shi Hu) ເຊິ່ງລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງຫຼາຍຊະນິດແມ່ນຍັງມີຄວາມຕ້ອງການສູງ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ການປູກພາຍໃນປະເທດຈີນເອງບໍ່ພຽງພໍຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການ. ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງເຂົ້າມາໂຂນຂວຍເກັບກູ້ກັບປະເທດເພື່ອນບ້ານເຊັ່ນ: ມຽນມ້າ, ໄທ, ຫວຽດນາມ ແລະ ລາວ. ໃນລາວເຮົາກໍ່ເຫັນວ່າໄດ້ມີການເກັບກູ້ ແລະ ເຮັດເປັນສວນອະນຸບານໄວ້ເພື່ອຕັດລຳຕົ້ນຂອງພືດສະກຸນນີ້ສົ່ງອອກ. ນອກຈາກຈະເກັບກູ້ຈາກສວນທີ່ຊຳ້ໄວ້ແລ້ວຍັງມີການເກັບຊື້ຈາກປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນ. ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງເຫັນໄດ້ວ່າປະຊາຊົນເກັບກູ້ແບບດັບສູນ, ເພາະວ່າເກັບກູ້ໝົດທັງເຫງົ້າ. ແຕ່ຄວາມຈິງແລ້ວສ່ວນທີ່ເອົາມາຜະລິດເປັນຢາມີແຕ່ສ່ວນທີ່ເປັນລຳຕົ້ນເທົ່ານັ້ນ.

ເຕັກນິກການເກັບກູ້ຄວນຕັດເອົາແຕ່ລຳຕົ້ນເທົ່ານັ້ນ, ໂດຍຕັດເອົາລຳຕົ້ນທີ່ບໍ່ມີໃບແລ້ວ ຫຼື ລຳຕົ້ນທີ່ແກ່ແມ່ນໃບຈະຫຼົ້ນໝົດ. ດັ່ງນັ້ນເຮົາຄວນຕັດເອົາພຽງແຕ່ລຳຕົ້ນເທົ່ານັ້ນ. ເພື່ອໃຫ້ເຫງົ້າຂອງມັນຂະຫຍາຍຕົວໄດ້ອີກໃນລະດູການຕໍ່ໄປ. ເບິ່ງຕາມການອະທິບາຍຂອງຮູບ

ລຳຕົ້ນທີ່ແກ່ສາມາດ
 ໃຊ້ມີດຕັດເອົາໄດ້ແລ້ວ
 ປະໃຫ້ຕົ້ນຍັງນ້ອຍຈະ
 ເລີນເຕີບໂຕຕໍ່ໄປໃນ
 ລະດູການໜ້າຈະ
 ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້

18 ຮູບທີ 12: ເລືອກເກັບກູ້ລຳຕົ້ນເອື້ອງຫວາຍ

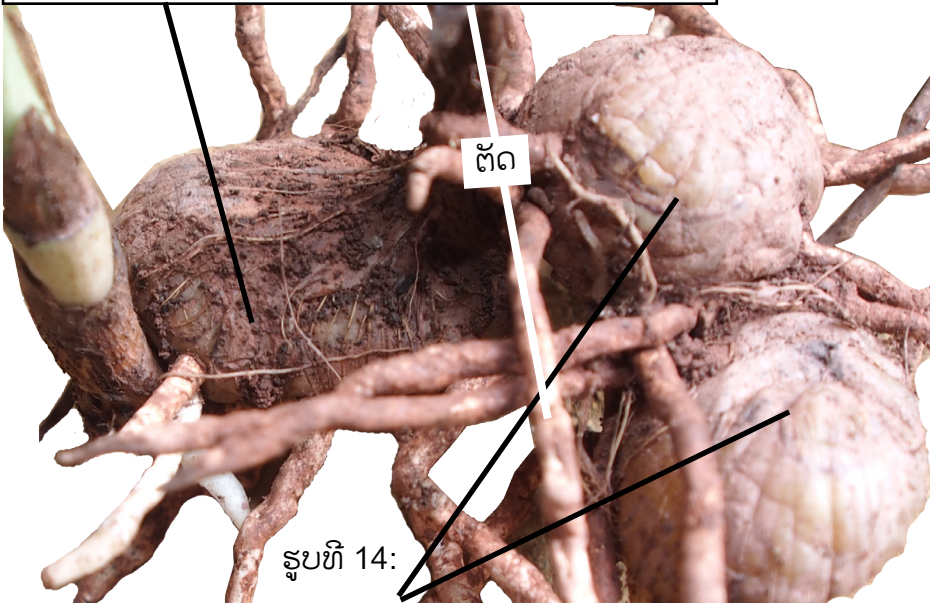
ຮູບທີ 13: ເລືອກເກັບກູ້ລຳຕົ້ນທີ່ບໍ່ມີໃບ

ການເກັບກູ້ດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວໃຕ້ດິນ

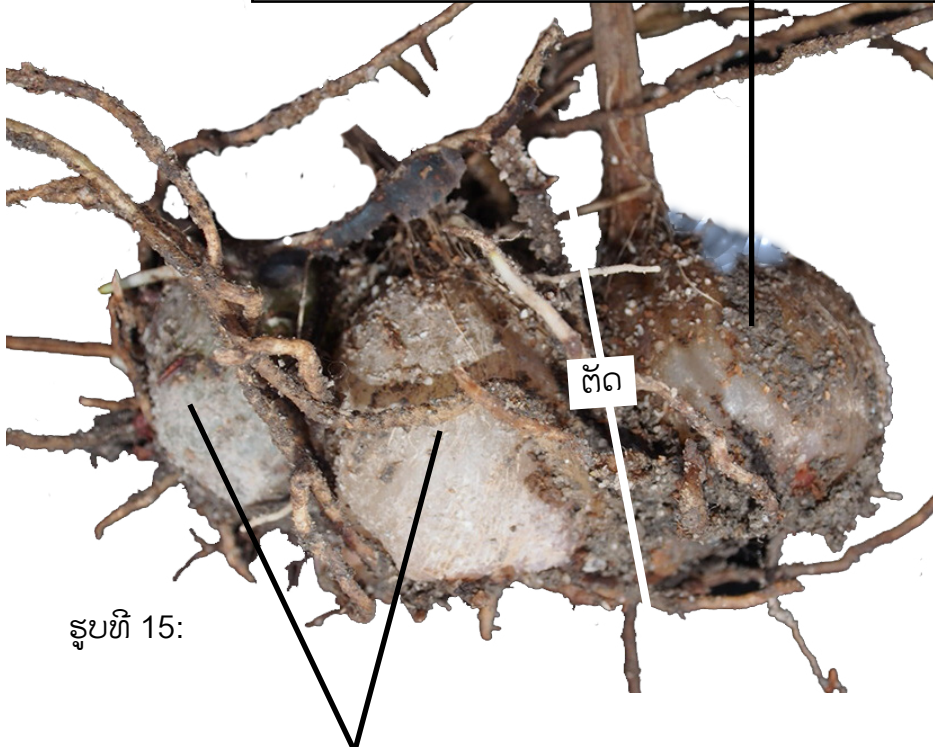
ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດຢູ່ດິນກໍ່ມີຫຼາຍຊະນິດທີ່ມີຫົວໃຕ້ດິນ, ເຊິ່ງຫົວຂອງພວກມັນສາມາດນຳມາໃຊ້ເປັນຢາຫຼາຍປະເພດ, ເປັນສິນຄ້າສິ່ງອອກຕ່າງປະເທດ ເຊິ່ງຜ່ານມາປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນກໍ່ເກັບກູ້ຫົວຂາຍຈົນເກືອບໝົດ, ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍເພື່ອໃຫ້ພຽງພໍຕໍ່ການຂາຍອອກ. ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວໃຕ້ດິນຫຼຸດຈຳນວນລົງຢ່າງໄວວາ. ເຕັກນິກການເລືອກຫົວທີ່ແກ່ ຫຼື ເຕີບໂຕເຕັມທີ່ແລ້ວຈຶ່ງສາມາດເກັບກູ້ໄດ້, ສ່ວນຫົວທີ່ຍັງນ້ອຍສາມາດປູກຄືນບ່ອນເກັບກູ້ນັ້ນໄດ້, ເພື່ອເກັບກູ້ໃນລະດູການຕໍ່ໄປ. ຫົວທີ່ແກ່ນັ້ນຈະສັງເກດເຫັນໄດ້ຊັດເຈນວ່າ, ຈະບໍ່ມີໃບເພາະວ່າໃບນັ້ນໄດ້ຫຼົງວາຍລົງແລ້ວເຫຼືອໄວ້ແຕ່ຫົວໃຕ້ດິນ, ແຕ່ຫົວດັ່ງກ່າວຈະມັກຕິດກັນໄວ້. ຫົວໃໝ່ຈະເກີດຕໍ່ກັນ. ເຮົາສາມາດຕັດເອົາບ່ອນຕໍ່ກັນນັ້ນ

ຫົວຍັງອ່ອນ, ທີ່ມີລຳຕົ້ນຕິດຢູ່ ບໍ່ຄວນເກັບກູ້. ສາມາດປູກຄືນໄວ້, ເມື່ອຮອດລະດູການໜ້າຈຶ່ງສາມາດເກັບກູ້ໄດ້, ເພື່ອໃຫ້ຫົວຂະຫຍາຍຕົວເພີ່ມເຕີມ ແລະ ເກີດຫົວໃໝ່.

ຫົວແກ່ເຕັມທີ່ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້, ຈະສັງເກດເຫັນວ່າ ບໍ່ມີລຳຕົ້ນເກີດຢູ່ຂ້າງໆ. ຈະບໍ່ມີກາບຫຸ້ມລຳຕົ້ນ, ມັນແກ່ເຕັມທີ່ແລ້ວ. ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້ ໂດຍເອົາມິດຕັດເອົາທີ່ບ່ອນຕໍ່ກັນລະຫວ່າງຫົວ.

ຫົວຍັງອ່ອນ, ທີ່ມີລຳຕົ້ນຕິດຢູ່ບໍ່ຄວນເກັບກູ້. ສາມາດປູກຄືນໄວ້, ເມື່ອຮອດລະດູການໜ້າຈຶ່ງສາມາດເກັບກູ້ໄດ້, ເພື່ອໃຫ້ຫົວຂະຫຍາຍຕົວເພີ່ມເຕີມ ແລະ ເກີດຫົວໃໝ່.

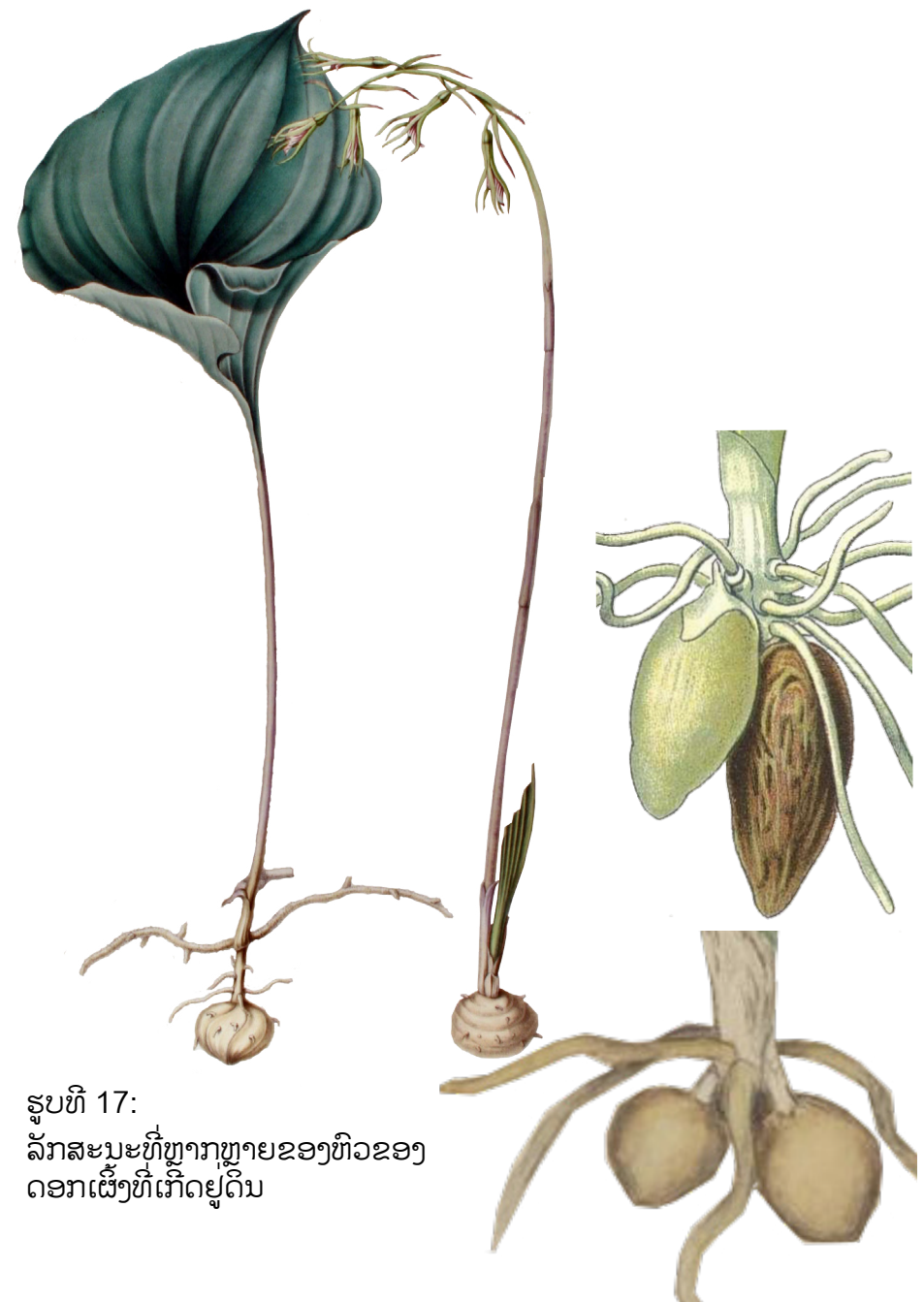
ຫົວແກ່ເຕັມທີ່ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້, ຈະສັງເກດເຫັນວ່າ ບໍ່ມີລຳຕົ້ນເກີດຢູ່ຂ້າງໆ. ຈະບໍ່ມີກາບຫຸ້ມລຳຕົ້ນ, ມັນແກ່ເຕັມທີ່ແລ້ວ. ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້ ໂດຍເອົາມິດຕັດເອົາທີ່ບ່ອນຕໍ່ກັນລະຫວ່າງຫົວ.

ແລ້ວເກັບກູ້ເອົາຫົວທີ່ແກ່ແລ້ວນັ້ນ. ເພາະຫົວແກ່ຈະເໝາະສົມສຳລັບການຜະລິດຢາ, ໃນຫົວຈະມີທາດອາຫານ ແລະ ຢາພຽງພໍ. ແຕ່ຫົວຍັງອ່ອນເອົາປູກຄືນໄດ້ ເພາະມັນຍັງຕ້ອງການຈະເລີນເຕີບໂຕ ແລະ ສະສົມທາດອາຫານຕໍ່ໄປ.

ຮູບທີ 16: ດອກ
ເຜິ້ງທີ່ມີຫົວໃຕ້
ດິນ

ຮູບທີ 17:
ລັກສະນະທີ່ຫຼາກຫຼາຍຂອງຫົວຂອງ
ດອກເຜິ້ງທີ່ເກີດຢູ່ດິນ

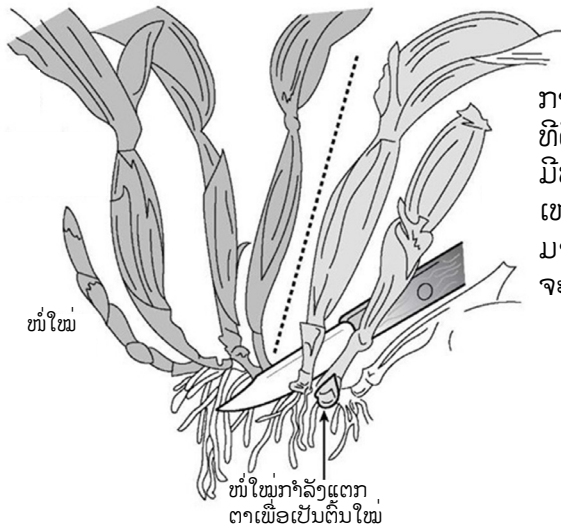
ການຂະຫຍາຍພັນແບບພັນຖານ

ວິທີຂະຫຍາຍພັນໂດຍທີ່ບໍ່ຕ້ອງໃຊ້ເຕັກນິກແບບທັນສະໄໝກໍໄດ້ໂດຍມີ 4 ວິທີຄື:

1. ການແຍກເຫງົ້າ,
2. ການແຍກຕົ້ນນ້ອຍທີ່ເກີດໃໝ່,
3. ການຕັດຊໍາລໍາຕົ້ນ
- ແລະ 4. ການປູກຫົວ ແລະ ຫົວທຽມ.

ດອກເຜິ້ງເປັນພືດກຸ່ມໜຶ່ງທີ່ຈະເລີນເຕີບໂຕຊໍາ ແລະ ໃຊ້ເວລາດົນໃນການຈະເລີນເຕີບໂຕ. ການໃຊ້ເມັດໃຫ້ການປູກມັນຈະໃຊ້ເວລາເຖິງ 5-7 ປີ. ໃນ 4 ວິທີນີ້ຈະເປັນວິທີລຽບງ່າຍ ແລະ ໃຊ້ເວລາບໍ່ດົນຄືກັນປູກຈາກເມັດ. ແຕ່ກໍຍັງຊໍາກວ່າພືດສວນກຸ່ມອື່ນໆ. ແຕ່ພວກມັນກໍມີຜົນດີສາມາດຮັກສາບໍ່ຍາກເມື່ອຈະເລີນເຕີບໂຕໄດ້ເຕີມທີ່ແລ້ວ.

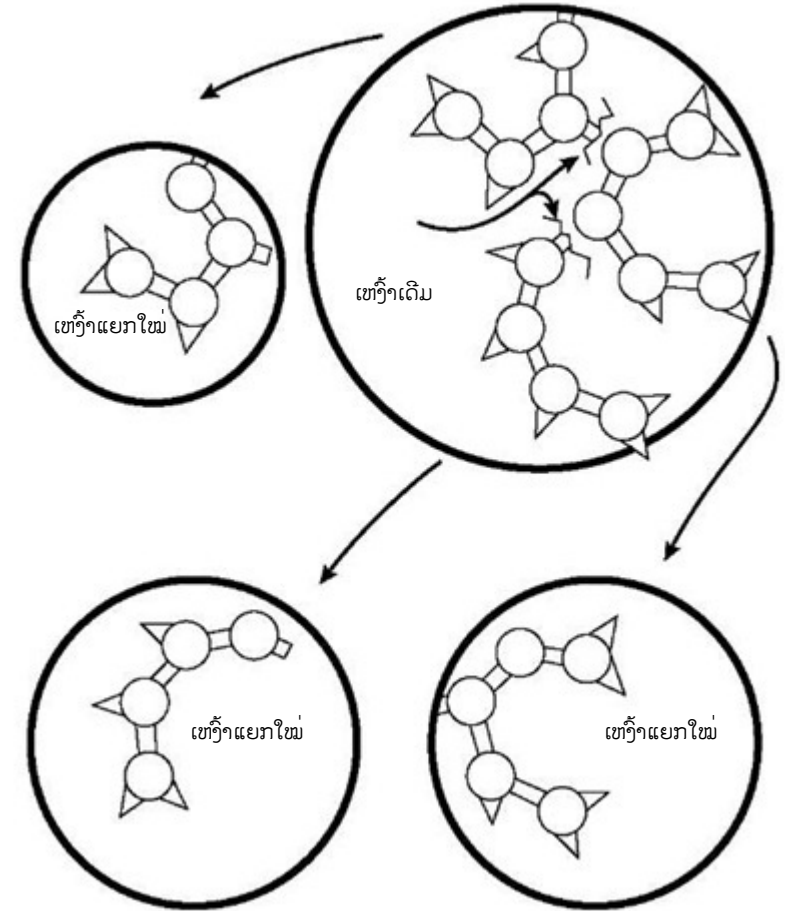
1. ການແຍກເຫງົ້າ: ເປັນວິທີທີ່ແນ່ນອນ ແລະ ໄວທີ່ສຸດສໍາລັບເພີ່ມຈໍານວນປະຊາກອນດອກເຜິ້ງ. ແຕ່ວິທີການແຍກເຫງົ້ານີ້, ເປັນວິທີເໝາະສົມສໍາລັບດອກເຜິ້ງທີ່ຂະຫຍາຍຕົວດ້ານຂ້າງ. ການແຍກເຫງົ້າຄວນແຍກຢ່າງນ້ອຍຕ້ອງມີເຖິງ 3 ລໍາຕົ້ນຂຶ້ນໄປ. ແຕ່ແຍກລໍາຕົ້ນຈໍານວນໜ້ອຍເກີນໄປຈະເຮັດໃຫ້ມີຄວາມສ່ຽງຕໍ່ການລອດຕາຍ. ເຫງົ້າທີ່ຄວນແຍກກໍຄື ເຫງົ້າທີ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່, ມີລໍາຕົ້ນຫຼາຍກວ່າ 6 ຕົ້ນຂຶ້ນໄປ. ເວລາຕັດແຍກເຫງົ້າດອກເຜິ້ງ ຄວນເລືອກມິດທີ່ຄົມດີ, ສະອາດ ເພື່ອປ້ອງກັນການຕິດເຊື້ອ.

ການແຍກເຫງົ້າເພື່ອປູກທິດີຄວນເລືອກເຫງົ້າທີ່ມີໜໍ່ອອນ ຫຼື ຕາໜໍ່ຂ້າງໆ ເຫງົ້າໃຫຍ່. ເມື່ອແຍກອອກມາປູກແລ້ວຈະມີການຈະເລີນເຕີບໂຕໄດ້ດີ.

ຮູບທີ 18: ວິທີການແຍກເຫງົ້າ

ສິ່ງທີ່ຄວນສັງເກດກ່ອນແຍກເຫງົ້າ, ຖ້າເຫງົ້ານ້ອຍເກີນໄປບໍ່ຄວນແຍກເພາະຈະເຮັດໃຫ້ການຈະເລີນເຕີບໂຕບໍ່ສົມບູນ. ຖ້າເປັນເຫງົ້າໃຫຍ່ແລ້ວແຍກຈະໄດ້ຮັບຜົນປະກັນຫຼາຍກວ່າ. ຖ້າດອກເຜິ້ງເກີດເປັນສາຍເຫງົ້າຍາວ, ຄວນມີຫົວ ຫຼື ລໍາຕົ້ນ 4 ຕົ້ນ. ແລ້ວຕັດແຍກອອກປູກເປັນແຕ່ລະອັນໄດ້.

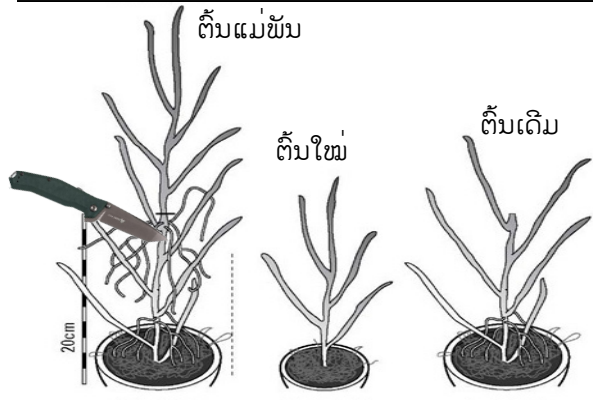
ຮູບທີ 19: ວິທີການແຍກເຫງົ້າທີ່ເປັນເຄືອຍາວ

2. ການແຍກຕົ້ນນ້ອຍທີ່ເກີດໃໝ່: ດອກເຜິ້ງບາງຊະນິດ, ລຳຕົ້ນຈະແຕກໜ່ອນອອກຕາມຂໍ້ ແລະ ມີຮາກເກີດອອກມາ, ໜ່ທີ່ເກີດມາໃໝ່ນັ້ນຈະເປັນຕົ້ນໃໝ່ ເຊິ່ງສ່ວນຫຼາຍພົບໃນພືດສະກູນ *Dendrobium*. ເມື່ອລຳຕົ້ນແມ່ແກ່ເຕີມທີ່ແລ້ວຈະມັກເກີດມີໜ່ອນແຕກອອກຕາມຂໍ້. ດັ່ງນັ້ນເຮົາຄວນຂະຫຍາຍພັນດ້ວຍໜ່ອນທີ່ເກີດໃໝ່ນີ້. ບາງຊະນິດກໍ່ແຕກໜ່ອນຈາກກ້ານຂອງຊິດອອກເມື່ອດອກລ່ວງພົດແລ້ວ ກ້ານຊິດອອກ ເຊັ່ນສະກູນ *Phalaenopsis*. ເຕັກນິກງ່າຍໆຄືເອົາມິດຄົມດີປາດບ່ອນທີ່ຕໍ່ລະຫວ່າງຕົ້ນອອນ ແລະ ລຳຕົ້ນເກົ່າ, ແລ້ວນຳເອົາປູກໃສ່ກະໂຖ ຫຼື ວັດຖຸປູກທີ່ເໝາະຕາມທ້ອງຖິ່ນ.

ຮູບທີ 20: ວິທີການຕັດຕົ້ນອ່ອນ ຫຼື ຕົ້ນທີ່ແຕກອອກຈາກລຳຕົ້ນແມ່ເພື່ອເປັນການຂະຫຍາຍເພີ່ມປະລິມານໃຫ້ໄດ້ໄວຂຶ້ນ.

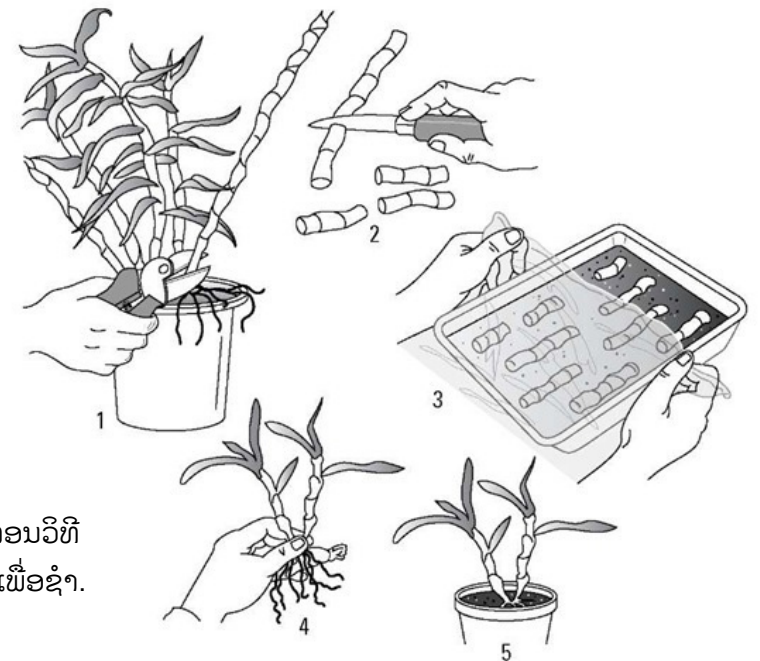
ເມື່ອຕັດແລ້ວຕົ້ນເດີມຄວນເອົາຮັກສາໄວ້ ແລ້ວເອົາປູນຂາວ ທາບ່ອນທີ່ເປັນຮອຍປາດເພື່ອປ້ອງກັນການຕິດເຊື້ອຮາໄດ້.

ຮູບທີ 21: ວິທີການຕັດຂໍ້ຕົ້ນທີ່ມີລຳຕົ້ນຕັ້ງຊື່, ຂະຫຍາຍຕົວທາງປາຍຍອດ.

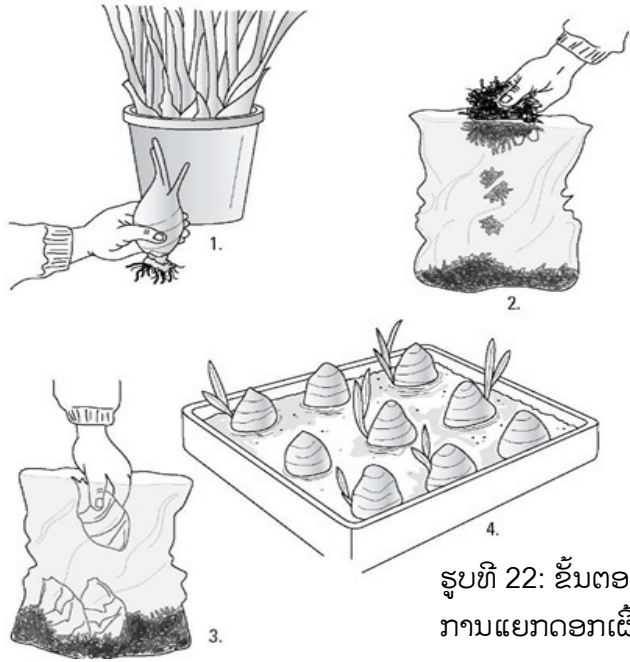
ຖ້າເມື່ອດອກເຜິ້ງທີ່ມີການຈະເລີນເຕີບໂຕທາງດ້ານປາຍຍອດ, ລຳຕົ້ນຈະຮຽວຍາວ ແລະ ມີຮາກອອກຕາມຂໍ້. ເຮົາສາມາດຕັດເອົາສ່ວນປາຍພ້ອມກັບຮາກຂໍ້ທີ່ອອກຮາກປະມານ 2-4 ຂໍ້. ແລ້ວເອົາມາປູກລົງໃນກະໂຖ, ຕົ້ນເດີມປະໄວ ແລະ ຮັກສາປົກກະຕິ. ຕົ້ນເດີມເມື່ອຖືກຕັດແລ້ວຈະແຕກໜ່ໃໝ່. ເບິ່ງຕາມຮູບທີ່ອະທິບາຍວິທີການປູກ. ສິ່ງທີ່ຄວນຄຳນຶງ: ຕ້ອງເລືອກຕັດຕົ້ນແມ່ພັນທີ່ມີຮາກຫຼາຍ, ຈະເຮັດໃຫ້ຕົ້ນທີ່ແຍກອອກມານັ້ນແຂງແຮງ.

3. ການຕັດຂໍ້ລຳຕົ້ນ: ດອກເຜິ້ງບາງຊະນິດ, ມີລຳຕົ້ນຍາວ, ສາມາດຕັດເປັນທ້ອນເພື່ອປັກຊຳນີ້ແມ່ນວິທີຂະຫຍາຍພັນໄດ້ໄວ. ຂັ້ນຕອນການປະຕິບັດມີດັ່ງນີ້:

1. ຕ້ອງເລືອກລຳຕົ້ນທີ່ຍາວ, ບໍ່ເປັນພະຍາດ ແລະ ເອົາກາບໃບຫຸ້ມນັ້ນອອກ.
2. ຕ້ອງໃຊ້ມິດທີ່ຄົມຕັດເປັນທ້ອນຍາວ.
3. ເອົາລຳຕົ້ນຕັດເປັນທ້ອນນັ້ນມາວ່າງໃສ່ກະຕາດປູກ, ໂດຍວັດຖຸປູກແມ່ນກາບໝາກພ້າວມູ່ນເຮັດໃຫ້ລະອຽດປະສົມກັບດິນ ຊາຍ.
4. ຫິດນ້ຳ ແລະ ເອົາຖົງຢາງພາສຕິກຄຸ້ມໄວ້.
5. ເກັບຮັກສາໄວ້ບ່ອນຮົ່ມ ແລະ ປອດໄພຈາກສັດລ້ຽງ. ຕ້ອງໃຊ້ເວລາປະມານສອງຫາສາມເດືອນພືດນັ້ນຈະແຕກໜ່.

ຮູບທີ 21: ຂັ້ນຕອນວິທີການຕັດລຳຕົ້ນເພື່ອຊຳ.

ຮູບທີ 22: ຂັ້ນຕອນວິທີ
ການແຍກດອກເຜິ້ງທີ່ມີຫົວ

4. ການປູກຫົວ ຫຼື ລຳຕົ້ນທຽມ:

ດອກເຜິ້ງບາງຊະນິດໃນສະກຸນ *Oncidium* ແລະ *Cymbidium*, ໃນກຸ່ມຈະມີ ລຳຕົ້ນທຽມເປັນແບບຫົວເຜືອກ, ເມື່ອແກ່ແລ້ວຈະເຫຼືອໄວແຕ່ຫົວ, ຖ້າປະໄວ້ ໃນກະໂຖເກົ່າມັນຈະບໍ່ມີການຂະຫຍາຍຕົວອອກ, ແຕ່ຖ້າແຍກອອກຈາກກະໂຖ ເດີມເອົາມາປູກຕ່າງຫາກມັນຈະມີການຂະຫຍາຍຕົວ. ເຕັກນິກວິທີການແຍກມີ ອະທິບາຍຕາມຮູບທີ 22 ດັ່ງນີ້:

1. ເລືອກເອົາຫົວແກ່ທີ່ບໍ່ມີໃບອອກຈາກກຸ່ມໃຫຍ່
2. ວາງວັດຖຸປູກເປັນກາບມະພັ່ວປະສົມຊາຍໃນກະໂຖ ຫຼື ຖາດສູງປະມານ 5 ຊມ.
3. ວາງຫົວທີ່ແຍກອອກມາ ລົງໃນຖົງພາສຕິກ ຫຼື ວາງລົງໃນຖາດເປັນແຖວ, ຈາກ ນັ້ນກໍ່ຫົດນ້ຳປົກກະຕິ ວັນລະ 1 ຄັ້ງ(ຕອນເຊົ້າ). ເກັບຮັກສາໄວ້ບ່ອນປອດໄພຈາກ ສັດລ້ຽງ. ບໍ່ຄວນວາງໄວ້ບ່ອນກາງແຈ້ງທີ່ຖືກແສງໂດຍກົງ. ປະມານສອງເດືອນ ເລີ່ມເຫັນມີການຈະເລີນເຕີບໂຕ.
4. ເມື່ອໃບຂອງໝໍ້ໃຫມ່ຍາວປະມານ 10 ຊມ, ຫົວທີ່ປູກໃນຖົງ ແລະ ຖາດ ຄວນຍ້າຍມາໃສ່ກະໂຖ ເປັນແຕ່ລະອັນ.

ຜະລິດຕະພັນຈາກດອກເຜິ້ງໂດຍສັງເຂບ

ດອກເຜິ້ງແມ່ນໜຶ່ງໃນພືດສະໝຸນທີ່ມີຄວາມສຳຄັນທາງດ້ານການແພດ ໂດຍສະ ເພາະແມ່ນ ການຜະລິດຢາເພື່ອສ້າງພູມຄຸ້ມກັນຂອງຮ່າງກາຍ ທີ່ສາມາດຕ້ານ ທານກັບພະຍາດໄດ້ຫຼາຍຊະນິດທີ່ຈະເຂົ້າມາທຳລາຍລະບົບຕ່າງໆຂອງຮ່າງ ກາຍ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ມີການເກັບກູ້ຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍເພື່ອຜະລິດເປັນຢາ. ຈຶ່ງ ເຮັດໃຫ້ດອກເຜິ້ງຫຼາຍຊະນິດເກືອບສູນຫາຍໄປຈາກປ່າ.

ເອື້ອງຄຳກິ້ວ (*Dendrobium nobile* Lindl.) ເຊິ່ງມີການນຳໃຊ້ເປັນຢາມາຍາວ ນານກວ່າ 2000 ປີແລ້ວ. ມີຫຼັກຖານບັນທຶກໄວ້ໃນ ຫຼັງສື “Shen Nong’s Herbal Classic” ໃນເມື່ອ 2300-2780 ປີທີ່ຜ່ານມາ (ໃນຊ່ວງເວລາແຫ່ງສິງຄາມ). ດອກ ເຜິ້ງຊະນິດນີ້ຈະເລີນເຕີບໂຕເທິງຕົ້ນໄມ້ ຫຼື ໂຄດຫີນ ແລະ ສຳພັດກັບນ້ຳໜອກ, ນ້ຳຝົນ. ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ພວກມັນສະສົມທາດທີ່ສຳຄັນ ແລະ ມີຄຸນຄ່າສູງທາງ ດ້ານ ການຢາ. ເຊິ່ງມັນສາມາດຮັກສາຄວາມຜິດປົກກະຕິຕ່າງໆຂອງຮ່າງກາຍ ເຊັ່ນ ຫຼອດເລືອດເສບ, ພະຍາດທາງດ້ານອາຫານ, ພະຍາດຕາ, ພະຍາດເບົາ ຫວານ, ພະຍາດຂໍ້ອັບເສບ ແລະ ພະຍາດມະເຮັງ.

ຮູບທີ 22: ຜະລິດຕະພັນຢາທີ່ຜະລິດຈາກລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງຄຳກິ້ວ

ນອກຈາກເອື້ອງຄຳກົວແລ້ວຍັງມີເອື້ອງ *Dendrobium devonianum* Paxton ແລະ ຊະນິດອື່ນໆອີກ. ໂດຍສ່ວນຫຼາຍແມ່ນເອົາລຳຕົ້ນມາຕາກແດດ ຫຼື ອົບແຫ້ງ. ບາງຊະນິດທີ່ລຳຕົ້ນໃຫຍ່ ແລະ ໜາ ກໍ່ຟາດເປັນປຸ່ງງ.

ເອື້ອງຄຳໄດ້ເກັບມາປູກ ຊຳ ເປັນສວນກວ່າ 30 ເຮັກຕາ ທີ່ ແຂວງ ອຸດົມໄຊ. ເຊິ່ງມີ ການເກັບກູ້ລຳຕົ້ນແລ້ວນຳ ໄປອົບແຫ້ງເພື່ອສິ່ງຂາຍ ອອກຈົນ ໂດຍກິໂລປະມານ 1320000 ກີບ ຫຼື 1000 ຢວນ

ຮູບທີ 23: ລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງຄຳ *Dendrobium chrysotoxum* Lindl.

ຮູບທີ 24: ລຳຕົ້ນຂອງເອື້ອງກິ່ງດຳ *Dendrobium devonianum* Paxton

ເອກະສານອ້າງອີງ

Singh, A. & Duggal, S. 2009. **Medicinal Orchids: An Overview.** Ethnobotanical Leaflets 13: 351-363.

Subedi, A., Kunwar, B., Choi, Y., Dai, Y., Andel, T., Chaudhary, R. P., Boer, H. J. de & Gravendee, B. 2013. **Collection and trade of wild-harvested orchids in Nepal.** Subedi et al. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine. 2013: 1-10.

Hew, C. S. & Yong, J. W. H. 2004. **The Physiology of tropical orchids in relation to the industry.** World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.

Pant, B. 2013. **Medicinal orchids and their uses: Tissue culture a potential alternative for conservation.** African Journal of Plant Science. Vol. 7(10): 448-467.

Picture drawing from: <http://what-when-how.com/orchids/two-four-six-eight-let-your-orchids-propagate-multiplying-your-orchids/>

Picture drawing from: www.plantillustrations.org/

Picture drawing from: <http://idao.plantnet-project.org/orchisa-sia/orchids%20list.html>